श्री.

શ્રી શીવરાજ સંગીત નાટક મંડળી.

સંગીત હિન્દી

મૃચ્છકટીક.

નાટકનાં ગાયનો તથા ટુંક સાર

પ્રકાશક

ગોવીંદરાવ સદાશીવ ટેંબે.

માલીક

શીવરાજ સંગીત મંડળી.

જ્યોર્જ થીએટર—સુરત.

આવૃત્તી પહેલી ૧૯૨૦ પ્રત ૧૦૦૦

કીં. રૂા. ૦-૩-૦

શા. ખુબચંદ અમીચંદના ધી સુરત જૈન એન્જીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ (બ્રાંચ)
ઠે. [illegible] બજાર સુરતમાં પ્રભુશંકર નરભેરામ વ્યાસે છાપ્યું.

મૃચ્છકટિક નાટકનાં પાત્રો

પુરૂષ પાત્ર.

ચારૂદત્ત—ઉજ્જનનો એક શાહુકાર હાલ ગરીબ સ્થીતિમાં
શકાર—રાજાનો મૂર્ખ સાળો
વીટ—શકારનો મિત્ર
ચેટ—શકારનો નોકર
શર્વિલકર—એક બ્રહ્મણ
સંવાહક—એક કાનડી ગૃહસ્થ
માથુરક } જુગારીઓ
દર્દુરક }
કર્ણપુરક—વસંતસેનાનો નોકર
મૈત્રેય—ચારૂદત્તનો મિત્ર
રોહસેન—ચારૂદત્તનો પુત્ર

સ્ત્રી પાત્રો.

વસંતસેના—ઉજ્જનમાંની એક સદ્ગુણી નાયકીણ
મદનિકા—તેની દાસી
ન્યાયાધીશ, ચાંડાળ, દાસ દાસી વગેરે

શ્રી હરિ ૐ

સંગીત હિન્દી

મૃચ્છકટીક.

નાટકનો ટુંક સાર.

પ્રથમ પ્રારંભ અને વસ્તુસુચનને થયા બાદ આપણા નાટકની શરૂઆત થાય છે.

અંક પહેલો

પ્રવેશ ૧ લો—ઉજ્જન શહેરમાં ચારૂદત્ત નામનો શાહુકાર પુત્ર રહેતો હતો અને તેનો ઇમાની મીત્ર, મૈત્રેય ચારૂદત્તને પ્રાપ્ત થએલી નીર્ધન્ સ્થીતીનું વર્ણન કરે છે. બાદમાં પોતાના સ્નેહને વશ થઇ એક શેલું ચારૂદત્તને આપવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—સંધ્યાકાળની સંધ્યા કરી ગૃહદેવતાને બળી આપવા માટે ચારૂદત્તનું આવવું બાદ પોતાની ખરાબ સ્થીતી માટે ખેદ કરવો એટલામાં તેના ઇમાની મીત્ર મૈત્રેયનું આવવું અને તેનું સમાધાન કરવું. બાદમાં શેલાંની ભેટ કરવી અને તેણે માતૃદેવના બળી માટે ચાર રસ્તા પર મુકી આવવા કહ્યું. એમ કહી પોતે જપ કરવા માટે ઘેર જવું.

પ્રવેશ ૩ જો—ઉજ્જન નગરીની પ્રસીદ્ધ નાયકીણીની તરૂણ અને સુંદર છોકરી વસંતસેનાનું ગભરાતાં ગભરાતાં આવવું અને તેની પાછળ લાગેલો રાજાનો દુષ્ટ મુર્ખ શીરોમણી સાળા શકાર અને તેના નોકર વીટ, અને ચેટનું આવવું. બાદ શકાર વસંતસેના પાસે પ્રેમની માગણી કરે છે. વસંતસેનાનો તે વાતનો ઇન્કાર અને પોતાનો પાક અને નીરમળ પ્રેમ ચારૂદત્ત ઉપર છે એમ જણાવવું તેથી મૂર્ખ શીરોમણી શકારનું ચારૂદત્તના ઘરમાં જવું પણ ત્યાં આગળ દરવાજામાં ચારૂદત્તનો મીત્ર ગુસ્સે થવું એટલામાં અંધારામાં નજર ચુકાવી બાજુમાં ચારૂદત્તના અને તેની દાસી રદનીકા દીવો લઇ ઉભી રહી છે પણ ચાલાક વસંતસેના તેને બુજાવી નાંખી અંદર દાખલ થાય છે. મૈત્રેયનું દીવો લેવા જવું અને શકારનું રદનીકાને વસંત સેના સમજીતેની પાસે પ્યારની માગણી કરવી એટલામાં દીવો લઈ મૈત્રેયનું

આવવું ત્યાં આગળ બીકણ શકાર તેને છોડી દે છે. અને વસંત સેનાને ચારૂદત્તે આશ્રય નહીં આપવો એવી ધમકી મૈત્રેયને આપી પોતે જવું.

પ્રવેશ ૪ થો—ચારૂદત્ત જપ કરવામાં તલ્લીન છે વસંત સેના અંધારામાં ઉભી રહી છે તેને રદનીકા સમજી રોહસેનને અંદર સુવરાવા અને આ શેલુ ઓઢાડી સુવડાવવા કહેવું અને શેલું તેના પર ફેંકવું એટલામાં મૈત્રેય અને રદનીકાનું આવવું ત્યાર બાદ ભુલથી વસંતસેના વસંતસેનાને કામ સોંપ્યું અને તેના પર ફેંકેલાં શેલાં માટે ઉભય પ્રેમપણાથી એક બીજાની ક્ષમા માગવી. પછી શકારે આપેલી ધમકી મૈત્રેયે ચારૂદત્તને કહેવી, દાગીના માટે શકાર વીગેરે લુચ્ચા લોકોએ રસ્તામાં મારા પર જુલમ કર્યો છે માટે એ દાગીના આપને ત્યાં અનામત તરીકે મુકો ચારૂદત્તે મૈત્રેયને તે દાગીના સંભાળથી રાખવા કહેવું. અને પોતે વસંતસેનાને ઘેર પહોંચાડવા માટે જવું.

પ્રવેશ ૫ મો—ચારૂદત્તની હાલની ગરીબ સ્થીતી હોવાથી તેની નોકરી છોડી જુગાર રમનાર જુગારી સંવાહકનું આવવું અને પોતે જુગારમાં દસમે હર હારી ગયાથી જુગારીઓની નજર ચુકવી એક ખંડર મંદીર આગળ આવવું. અને મંદીરમાં મૂર્તી તરીકે ઉભા રહેવા વિચાર પણ તેની

પાછળ લાગેલા બે જુગારીઓનું આવવું અને તેને પકડી તેની પાસે પૈસા માગવા જાયછે પણ ચાલાક સંવાહક તેમને ફસાવી વસંતસેનાને ઘેર આશ્રય લેવા જવું.

પ્રવેશ ૧ લો—ચારૂદત્તના પ્રેમમાં તલ્લીન થએલા વસંતસેના પોતાની દાસી મદનીકા સાથે વીનોદ કરે છે. એટલામાં જુગારીઓના ત્રાસથી નાસી છુટેલો સંવાહક ગભરાતો ગભરાતો ત્યાં આવી પોતાના પર વીતેલી વાત કરે છે. વસંતસેના તેને ધીરજ આપી પોતાના હાથનું કંકણ જુગારી લોકને આપી તેને કજેથી છુટો કરે છે. નાયકીણીનો પોતાના ઉપર ઉપકાર થએલો સમજી પોતે જતી થવા માટે ત્યાંથી જાય છે. ત્યાર બાદ કર્ણપુરક નામનો વસંતસેનાનો નોકર આવે છે અને તેનો હાથી મસ્ત થઈ થાનથી છુટી એક જતીને મારી નાંખતો હતો પણ મેં જઇ તે મસ્ત હાથીના મોઢાંમાંથી તે જતીને બચાવ્યો એ બહાદુરીના બદલામાં એક ઉદાર પુરૂષે પાસે કાંઈ ન હોવાથી પોતાના અંગ ઉપરનું શેલું મને ઇનામમાં આપ્યું એમ કહેવું. બાદ વસંતસેના ઉપરનું નામ જુએ છે તો ચારૂદત્તનું નામ જોઈ પોતે ખુશી થઇ તે શેલાના બદલામાં તેને એક કંકણ આપી પોતે ચારૂદત્તને જોવા માટે અગાસી ઉપર જાય છે.

ટેબલો

ડ્રોપ

અંક બીજો

પ્રવેશ ૧.લો—વસંતસેનાએ મુકેલા આપેલા દાગીના પાસે લઇ મૈત્રેય સુતો છે શર્વિલક નામનો ગરીબ બ્રાહ્મણ મદનીકાના પ્યારમાં પડી અને તેને દાસીપણુથી છોડાવવા માટે ચોરી કરી દ્રવ્ય મેળવવા માટે દીવાલ ફોડી અંદર આવે છે. સુઈ ગએલો મૈત્રેય તેને ચારૂદત્ત સમજી ઉંઘમાં પેલાદાગીના તેના હાથમાં આપેછે અને સર્વિલકતે દાગીના લઇ પોતે ચાલતો થાય છે. બાદમાં જાગૃત થઈ દાગીના ચોરાઇ ગયાની વાત ચારૂદત્તને કરે છે. બાદમાં ચારૂદત્તની સ્ત્રીની એક રહેલી રત્નમાળા મૈત્રેયની સાથે ચારૂદત્તની પાસે મોકલે છે. તે અત્યંત મુલ્યવાન રત્નમાળા ચારૂદત્ત મૈત્રેય મારફતે વસંતસેના પાસે મોકલે છે. તે દાગીના ચોરાઈ ગયા એમ ન કહેતાં પોતે જુગારમાં હારી ગયા છે એમ કહી તેને રવાના કરવો.

પ્રવેશ ૨ જો—શર્વિલકર ચોરેલા દાગીના લઇ મદનીકાને ભેટવા સારૂ સર્વિલક વસંતસેનાને ઘેર જાય છે. એટલામાં મદનીકનું આવવું અને દાગીના પોતાની બાઈ સાહેબના હોવાથી અને ચારૂદત્તને ત્યાં મુકેલા હોવાથી પોતે ગભરાઇ જાય છે અને આ દાગીના મારી બાઇ સાહેબે ચારૂદત્તને ત્યાં અનામત તરીકે મુકયા છે એમ જણાવવું બાદમાં ચારૂદ-તેજ

આ દાગીના મોકલ્યા છે એમ કહી તમે મારી બાઇ સાહેબને આપજો આ યુક્તીથી આપણું ધારેલું કામ પાર પડશે

પ્રવેશ ૩ જો—આગળ કહેલી યુક્તી પ્રમાણે તે દાગીના શર્વિલક વસંતસેનાને સ્વાધીન કરે છે. વસંતસેના સમજી જાય છે અને મદનીકાનો હાથ તેના હાથમાં સોંપે છે અને દાગીના ઠેકાણે મુકે છે. એ પછીથી રત્નમાળા લઇ ચારૂદત્તનાઇમાની મીત્ર મૈત્રેયનું આવવું અને તમારા દાગીના હું જુગારમાં હારી ગયેલું માટે તેના બદલામાં આ રત્નમાળા મોકલી છે તે લ્યો અને તમારી થાપણથી મને મુક્ત કરો એમ કહેવું બાદ મૈત્રેયનું જવું અને વસંતસેના તે દાગીના તથા રત્નમાળા લઇ ચારૂદત્તને મળવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—ચારૂદત્ત પોતાના બાગમાં ફરી રહયા છે એટલામાં મૈત્રેયે આવી આ વસંતસેનાના ખોટા ફંદથી દુર કરવા પ્રયત્ન કરવો એટલામાં વસંતસેના તેને મળવા માટે અંદર આવે છે એવું નોકર પાસે કહેવડાવવું અને પોતે વસંતસેનાની વાટ જોતો ત્યાંજ બેસે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—અભીસારીકાના વેશમાં આટલા વરસાદમાં પણ પોતે પોતાની પરીચારીકાઓ સાથે ચારૂદત્તને મળવા આનંદથી આવવું.

પ્રવેશ ૬ ઠો—ચારૂદત્તની ભેટ થયા બાદ આ દાગીના મારી પાસે પાછા કેવી રીતે આવ્યા એ હકીકત આપણી

દાસી મારફત મૈત્રેયને કહેવડાવે છે. આ વાત મૈત્રેય ચારૂદત્તને કહે છે. આનંદ આનંદ પર્જન્ય વૃષ્ટી થાય છે ત્યાં આગળ ચારૂદત્તને વસંતસેનાનું પ્રેમ મલીન.

ડ્રોપ.

અંક ૩ જો

પ્રવેશ ૧ લો—વસંતસેના ચારૂદત્તના છોકરાને પોતાના અલંકાર સોનાની ગાડી બનાવવા સારૂ આપે છે બાદ ચારૂદત્ત ગાડી કરાવવા માટે જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—વસંતસેના ભુલથી મુર્ખ શકારની ગાડીમાં બેસે છે અને તે ગાડી શકારના બગીચામાં આવે છે ત્યાં શકાર પોતાના દોસ્ત વીટની સાથે બેઠેલો છે અને મનેજ મળવાની ખાતર વસંતસેના મારી ગાડીમાં આવી છે એ જોઈ તેની પાસે પ્રેમ યચના કરે છે પણ તે પાક મોહબતની પુતળી તેને ધીક્કારે છે તેથી અત્યંત ગુસ્સે ભરાઇ દુષ્ટ શકાર તેનું ગળું દાબી મારે છે. વસંતસેનાનું બેશુદ્ધ થવું બાદમાં આ ખુન પોતાના પતીસ્પર્ધીક ચારૂદત્તે ધન લોભથી આનું ખુન કર્યું છે. એમ કરી કોર્ટમાં ફરીયાદ માટે જવું બાદમાં જતી થએલો સંવાહક પોતાના ભગવાં કપડાં ધોવા માટે આવે છે. બાદમાં રસ્તામાં પડેલી વસંત સેનાને જોઇ પોતે તેને પોતાના મઠમાં લઇ જાય છે.

ડ્રોપ.

અંક ૪ થો

પ્રવેશ ૧ લો—ન્યાયાધીશ મારફત થએલા ખુનની તપાસ થાય છે એટલામાં વસંતસેના ચારૂદત્તને ઘેર ગાડીમાં બેસી બગીચામાં ગઈ એમ સીદ્ધ થાય છે. બગીચામાંથી એક બાઈનું મુડદું મળ્યાની સાક્ષી મળે છે. બાદમાં ચારૂદત્તની શોધ કરતો મૈત્રેય ન્યાયાસન પાસે આવે છે અને તેની પાસે દાગીનાની પોટલી જોઈ તે દુષ્ટ શકાર ન્યાયાધીશને બતાવે છે. બાદમાં ન્યાયાધીશ તે પેટી જોઈ અને પોતાની કંગાલ હાલતને લીધે પોતે ખુન કર્યું છે એમ સીદ્ધ કરી આપે છે તેથી પાલકરાજા તેને શીરચ્છેદનનો હુકમ ફરમાવે છે.

અંક પાંચમો

પ્રવેશ ૧ લો—ચારૂદત્તને મારવાનો હુકમ થએલો છે એથી તે પોતાના નાના છોકરાને ભેટે છે અને શીરચ્છેદ થવાની તૈયારી છે એટલામાં જીવતી વસંતસેના તેને આવી મળે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ચારૂદત્તને મારવા મોકલ્યા બાદ તેની પત્ની સતી થવા જાય છે ત્યાં દોશમુક્ત થએલો ચારૂદત્ત તેને મળે છે અને ઉદારપણાથી શકારને ક્ષમા કરે છે. સર્વત્ર

આનંદ **આનંદ** **આનંદ**

ઢોપ.

॥ શ્રી ॥

મૃચ્છકટીક નાટકના ગાયનો.

અંક પહેલો

મંગળા ચરણ.

સુત્રધાર (૧)

રાગ કપી તાલદી ચંદી

હરી હયે આધીવ્યાધી શ્રી શંભુકા
આત્મ સમાધી રજ્જુ જયસે પર્યંકકો ટેક.
લીપટ રહે અહી ચણીયાનુકો, પ્રાણ નીરોધન કરકે
ત્યાગ દીયો હયે બાહ્ય ઉપાધી હરી
આત્મરૂપસે મગ્ન ભયો હયે ઇંદ્રીય ગણકો
નીયત કીયો હયે અભ્યંતરકો દેખે નિશ્ચલ વૃતી
કયસી સાધી હરી

સુત્રધાર (૨)

રાગ કાલીંગડો તાલ ધુમાળી

ઉદાર ચીત્ત દ્વિજ ચારૂદત્તઅરૂ ગુણવશ વસંતસેના
પ્રેમ યોગકા સુરસ ઇન્હોકે વર્ણન જો કરહુ કીન્હા
સાદર હોકરકે કવીકી કુશલતા દેખે ઉદાર

ચારૂદત્ત (૩)

રાગ મુલતાની તાલ ત્રીવટ

સાર્થ કહાવત હયે જગમેં
કર્મ દશા કી ગહન ગતી હે ટેક.
સારસાદી દ્વીજ બલીપા કરકે
ખેલત થે આંગનમેં નીકે
તાંહી સ્થલ સાંપ્રત તૃણ બઢકે
પુણ્ય બલી યહ કૃમી ખાતે હયે સાર્થ

ચારૂદત્ત (૪)

રાગ ઝીંઝોટી તાલ દાદરા

દુઃખ વીતે પર સૌખ્ય યદી હોવે
દીપ જયસા ઘન તીમીરમેં સુહાવે
તીમી સુખકે પશ્ચાત દુઃખ હોવે
દેહ હોતે તે વહ મનુજ મૃતકીનાઇ

ચારૂદત્ત (૫)

રાગ ભીમપલાસ તાલ ધુમાળી

ધનકા મીલના અથવા જાના દૈવાધીન રહેતા હયે
ઇસી બાતકા દુઃખ હયે મુઝકો મીત્રોનેભી ત્યાગા હયે
ગજ ગંડ સ્થલ મદ બહનેકા સમય બીત જબ જાતા હયે
છાંડ ઉસેતબ અલીગણ સારા અન્ય ઠોર રત હોતા હયે

આરૂદ-ત (૬)

રાગ તેલંગ

હેમીત્ર દારીદ્ર અજલો જડી હુયે
પ્રીતી તુમ્હારી હમસે બડી હુયે
હુયે એક મુઝકો યહી મૃત્યુ મેરી
હોગી દશા ક્યા કહીયે તુમ્હારી

ચેટ (૭)

ગઝલ

બીજલીકીસી ચમક ચમકતુ ઇધર ઉધર ક્યું ફરતી હુયે.
મેરા મની યે કુકર જૈસા તેરે પીછે આતા હુયે ટેક.
જોબન ભર હુય તેરા યેભી જવાન ખાસા દીખતારી
સાથ ઇસીકે હોવે પ્યારી છેલ છબીલી મતવારી

વીટ (૮)

રાગ કાલીંગડા તાલ ધુમાળી

કલ્પવૃક્ષ વહ દીન જનોકા સંજ્જન હીત કારી
વીધ્યા અરૂ ધન અધીકતાસે નમ્ર દીખે ભારી ટેક
સદાચરણુકી જનુ કસોટી સંચય સુગુણોકા
દાનશુર અતી ઉદાર માનસ આશ્રય સ્વજનોકા

વસંતસેના (૯)

રાગ બીલાવલ તાલ દાદરા

મોહે અપની દાસી જાન આજ્ઞા કછુ દેન ચાહયે
સુદીન ખાસ આજ મોર દર્શનકા યોગ લગે

ધન્ય ભાગ્ય ઇસ પટકે પ્રીત ઇનકે પાસ રહે
નીજ સુગંધસેભી તનક ભી સેવા સાધત રહે

વસંતસેના (૧૦)

રાગ બીહાગડા તાલ ત્રીતાલ

કૈયસી દશા ગ્રુહ પાયોરી
ફેર કીયો અનીવાર બીપતને
ગઇ અતુલ સંપત (ભી) સારી

ચારૂદત્ત (૧૧)

રાગ દરબારી કનડા ત્રીતાલ

યહ રજની પતી ગગન પધારે
સ્વર્ગ દીપકી શોભા ધારે
ઉજવલ ગહણુ જીનકો ઘેરે
તીમીર છેદિ કીરણુ હી મારે
કીય બીય જનુપયકી ધારે

વસંતસેના (૧૨)

રગ માંડ કવાલી

વહ મદન મનોહર મુર્તી મૈ દેખ લુભાય ગઇ હું
નીજ તનકે અરપણુ હેતુ નીત મનમેં તરસ રહી હું ટેક.
શોભાગ્ય પ્રાપ્ત કબ હોગા વહ સંધીતાકર હીહું
ચીન્તનમેં પ્રીય જનકેહી નીંદ મોહ નાહી
સેજ સોતેહી લહરોસે બહ જાતીહું

વસંતસેના (૧૩)

રાગ ધુન ખમાજ તાલ ઝુમરી

ભુપાલ સકલ યે ઢંગ રંગમેં હોવે
બહુ દાસ દાસી જન સેવનસે સુખ પાવે ટેક
અધીકાર જોરસે રાજ્ય સકટ ચલ વાવે
તીભી પ્રજાજન ભી સન્માન ઉનકો દેવે
ઇસલીયે ઉન્હે મેં ચાહુ સખી કહો
કયા ધનકો દેખ લુભાઉં સખી કહો
ગુણ અવગુણ નહી મન લાઉં સખી કહો
સંપતી ભાગ્યમદ ધુંદ ઉન્હે કરવાવે
સ્વચ્છંદ બરતકે ન્યાયનીતી વીસરાવે

મદનીકા (૧૪)

રાગ દેશ તાલ ત્રીતાલ

મધુ હયે તરૂકે જબ પાસ ભ્રમર આવેંગે ટેક
કયું કર બીલમેં બહાર બીતે કયા ફીરવે ચાખેંગે

વસંતસેના (૧૫)

રાગ જંગલા તાલ દાદરા

અટીયારી પર ચલરી ચલ સખી જરા
દેખનેદે મુર્તીમાન દાનકા ઝરા ટેક
જો ભુષણ ઉજ્જયની નગરકા ખરા
મયે આતુર 'શ'નકો નેહ હીય ભરા

અંક ૨ જો.

ચારૂદત્ત (૧૬)

રાગ જોગી તાલ ધુમાળી

દેખ બડા ઘર ધનકે કારણ ચોરી કરને આયા
નસીબ ખોટા ઉસ તસ્કરકા નહી કુચ્છ ઉસને પાયા
જગ ભરમેં ભારી હોગી અપકીર્તી મેરી

ચારૂદત્ત (૧૭)

રાગ તોડી તાલ ત્રીતાલ

જન સંશય મેરા લેવેંગે ટેક
ઉસ્કે ઢીંગ કચ્છુ ન રહા ધન
કર્મ કીયો અનુચીત યેહી કારણ
વૃથા મુઝે યેહ દેકર દુષણ
સાચ જુઠ નહીં દેખેગે

ચારૂદત્ત (૧૮)

રાગ બીહાગ તાલ દાદરા

શીવ શીવ શીવ અઘન ખરા આજમેં ભયા
નીજ ગહના સહાય હેતુ પત્નીને દીયા ટેક
પુરૂષ હોત સ્ત્રી સમાન સ્ત્રી હોયે પુરૂષ જાન
સબહીકેઃ ધનકારણ જાન યે લીયા

ચારૂદત્ત (૧૯)

સાખી

સુખ દુઃખમેં સમ તુમસા સ્નેહી નીત અનુકુલા ભાર્યા
આજ લગી સતકાભી મુઝસે ભંગ ન હોને પાયા
નિર્ધન મેં કૈસા જીસપે ત્રીગુણુત ધન ઐસા

મદનીકા (૨૦)

રાગ બીહાગ તાલ દાદરા

બડી ભુલ કરી હુયે આજ
નીજ કુલકો લાઈ હુયે લાજ ટેક
નીજ જસ અરૂતનુ ધોકેમેં ડાલી
ભલા એક નારીકે કાજ–દેખોજી—

સર્વિલકર (૨૧)

રાગ બેહાગ તાલ દાદરા

ચંચલ જીમી જલ તરંગ વાર ચેચિતા
દહન ભુમી કુસુમ તીમી ત્યાજ સર્વથા ટેક
ધન કારણ હાસ્ય રૂદન સહજ કેર દ્રવ્ય હરણ
નહીં દેવે અપનો મન, જન્મજાતીયે દુર્ગુણ
જબ હોવે નીરધન જન, દેત નહીં તનક માન
ફેંક દેત જીમી નીચોડ કુસુમ તત્વતા

સર્વિલકર (૨૨)

સાખી

કરી નેત્ર સંકેત કીસીકો પ્રેમ દ્રષ્ટી કહી દેખે
સંગમ સુખભી મીલે કીસીકો ચીત કીસીપે રાખે
સંગ નહીં હોના વેશ્યા કપટ બની નાના

સર્વિલકર (૨૩)

સાખી

જન્મસેહી પાંડીત્ય વસતહુયે તુમરે સી જાતીમેં
પ્રાપ્ત હોત વહ શાસ્ત્ર પઠનસે પુરૂષોકો કંઈ દીનમેં
અનુભવ યે સબકો અબલા કોન કહે તુમકો

સર્વિલકર (૨૪)

સાખી

કલત્ર જયસા મીત્ર જગતમેં ઓહીસે લિય દોનો
મીત્ર કાર્ય હુયે શત વનીતાધીક નીશ્ચય કરીકે જાનો
મુક્ત કરન ઉસ્કો જાના ઉચીત હુયે મુઝકો

વસંતસેના (૨૫)

રાગ ધાની એકતાલો

વીનયપાત સગુણ ડાર
શાંતી રૂપ સંધ મધુર
સઘન છાંય દયા અપાર ટેક
ગાઢો વીશ્વાસ મુલ
સદાચાર જાકે ફુલ
પ્રેમાદર ફલભી રૂચિર
વૃક્ષરૂપ ઇમી નરવર
સુદ્રઢ મીત્ર દ્વિજ મીલકર
કરત તાહી પર વીહાર—

વસંતસેના (૨૬)

રાગ જંગલા તાલ પંજાબી

ચલ મીલને જાવે પીયાકે ચલ મીલને જાવે ટેક
બરસનદે ભારી બરખાઇ
શ્યામ ઘટા કછુ ભય કહી
રૈનન સકહી ડરાવન મોહી
વિઘ્ન શતુભી આવે, પીયાકો ચલ મીલને જાવે

ચારૂદ-ત (૨૭)

રાગ ગોડ મલ્હાર તાલ ત્રીતાલ

ડોલત મોહ ભરે દેખ જીન્હે યે મયુર સિગરે
જોભી ચાહે હંસ ઉડનકો ધીરજ ન રહા
ઈનકે હીયકો કામીજન અરૂ નભ સંડગકો,
રોધત મેઘ ફીરે

વીટ (૨૮)

ગઝલ

નહી હયે હાથમેં જોભી કમલ લક્ષ્મી દીખાતી હયે
કલીત કલી હયેં કામ તરૂકી જનુ તલ્વાર યે ઉસ્કી
દેખહીમેં વીભવ જીસકા કુલ ઓભી તર સતી હયે
રતી સુખકે લીયે જાતે હંસ ગમના સુહાગી હયે

વસંતસેના (૨૯)

રાગ સોહીના તાલ ત્રીતાલ

અરી તું કપટ ભરેલી સોત ઉન્નત જોબન શશીકાંન્તામેં
કુચ્છ તોભી ભય રાખ બારગાન જનુ રેન પુકારે
કરન ચહે મોહરોક

વીટ (૩૦)

રાગ-ગારા તાલ દાદરા

પવન રૂપ વેગબાન અશ્વ હયે જીસે જલધારા
શરબારહી હાથમેં બસે.
બાજત ઘનભેરી ઘોર કૂડકૃત ધ્વજા બીજલીકેર
શશી શોભા કર લેકર જાત મેઘરાજનુ નરવર
બલ શાલી નૃપ લેવે ખંડ ચારસે

ગીટ (૩૧)

રાગ-કલીંગડા તાલ દાદરા.

બહુ નીપ તરૂ અરૂક કંદક આજ કમી ફુલશે ભરે
સજલ મેઘ ઇધર ઉધર ડોલતે ફીરે
સમય પાય સ્મર શરહત યુવતી હર્ષશે
દર્શનકે કાજ આજ આઇ આપશે
ભીંગ ગયા સબ શરીર ચીર નીરસે
ગભરાઇ વિધુત ઘન ઘોર ઘોષસે
વહ દ્વાર ખડી પેર ધુવત કીચસે ભરે.

ચારૂદત્ત (૩૨)

રાગ-પુવી તાલ ત્રીતાલ.

દરશન હુમકો અતી સુખકારી
આપહી શ્રમ લેકે આકર તુમ દીના ટેક.
પ્રદોશ વેલા જાગ નીકાલી
અશેષ રજની દુખમેં ટાલી
પરબ્રમ્હ સુખઠાના

ચારૂદત્ત (૩૩)

રાગ-ઝીંઝોટી તાલ દદરા.

શ્રવણ પરજો કાંદંબ કુસુમ સોહે
તાહી પરસે જલબીન્દુ હલકતે હુયે
મોહી લાગે પટ્ટાભીશેક હોવે
સ્તનદ્વય યુવરાજ પદ બીઠાયે

ચારૂદત્ત (૩૪)

રાગ સોહીની તાલ ત્રીતાલ

મેઘ ઘટાશે ગગન ઘિરા હયે
સુગંધ ચારો ઓર ભરા હયે ટેક.
પત્ની જયસી પ્રીયતમ પતીસે
જાય મીલે ઉત્સાહીત હિયસે
બીજલી કયસી ઇસ જલધરસે
બહુત પ્રેમકી જતુ ધારા હયે

ચારૂદત્ત (૩૫)

રાગ જોગી તાલ ધુમાળી

સસંય મેરા લેવેગે જન સાચ જુઠ બીન દેખે
જો જે બાતે બીત ચુકીં હયે સત્ય કભી વે લેખે
ઇસ કારણ ભેજી માલા દુસરી બાત નહીં હયેજી

ચારૂદત્ત (૩૬)

રાગ માલકોસ તાલ ત્રીતલ

ધન્ય ધન્ય નર યેહી ભાગ્યવાન જગમાંહી ટેક
ચીર નીરસે ભીગે જીનકે
એયસી યુવતી આપહી હોકે
દેવે આલીંગન સુખ આકે
જાન પડે મોહી

ડ્રોપ

(ત્રીજા અંકમાં ગાયન નથી.)

અંક ૪ થો.

ચારૂદત્ત (૩૭)

રાગ જીવનપુરી તાલ ત્રીતાલ

પુલનકે હેતુ મયેને પુલ ભરેલી વેલ સતાહી
સપનેભી કબહુ મયેને
કુન્તલ કેસા વહુ સુકુમારી
મુક્ત કંઠસે રોને હારી
ઇન હતોસે કયસી મારી
શોચ બીચારો મનમેં અપને

ચારૂદત્ત (૩૮)

રાગ જંગલા તાલ દાદર

જહાં શકતી ભુપાલ લોચનકો
નહીં રહેતી સાચ જુઠ દેખનેકો.
કાન હોતેભી બચન સુન ન પાયે
નહી આચરજ યહી નીધ મૃત્યુ આવે

ચારૂદત્ત (૩૯)

રાગ મલ્હાર તાલ ધમાલ

તું હયે મહા અધમ ચંડાલ પાપી
ભ્રષ્ટ નીતી અરૂ સુજન તાપી
દીન નીરદોશ ઇન વીપ્રકો મારકે
સકુલ કયું ગીરતા હયે નર્ક પાપી

અંક પાંચમો

ચારૂદત્ત (૪૦)

રાગ કાલીંગડા તાલ ધુમાળી

કયસે બહત નયનસે નીર
ભીંગ ગઈ તનુ સગરી મોરી
હુસકો આયો પુર
તીલક ભાલમેં લાલ લગાયો
લાલફુલકે હાર
હર્ખ ભરે યે કાગ દીખતે લયે
મોહી માનત ઉપહાર

રોહસેન (૪૧)

રાગ પીલુ તાલ દીપચંદી

જાતે કહાંહો કહીયે પીતાજી
આને મુઝેદો ઠયરો જરાજી

ચારૂદત્ત (૪૨)

રાગ જોગી તાલ ધુમાળી

નાહી મીટેગી તૃષા સ્વર્ગમેં બહોત દીનો તક મેરી
મીલા કરેગા ઈન હાતોસેં અલ્પહી તર્પણ વારી

ચારુદત્ત (૪૩)

રાગ આરબી તાલ દાદરા

ગલે બીચ માલ લાલ કીયો લાલ તીલક લાલ
કાંધે પર લોહે શુલ રોપ દીયો હયે

લેજાવે આજ મોહી કંઠ છેદ કરનેકોહી
બલી જયસા યજ્ઞ યોહી ખીચ લે ચલે

ચારુદત્ત (૪૪)

સાખી

મુર્તી માન જો સ્નેહ ભવકા દ્રસ્ય રૂપ સુખ હોવે
જીસે રાજા ઔર રંકભી એકહીસા સુખ પાવે
કયા કયા બતલાઉં કયસે ;સુતકો સમજાઉં

ચારુદત્ત (૪૫)

રાગ બાગેશ્વરી તાલ ત્રીતાલ

દુઃખ સીન્ધુમેં જો આપડાહું
તનક ઉસકા નહીં ;ખેદ માનતાહું
કષ્ટ હોયેકે વ્યર્થ કહું કયસા
મારડાલી પ્રીય સબ અયસી

વસંતસેના (૪૬)

રાગ માડ તાલ દીપચંદી

ભયેહું ઇન ચરણોકી દાસી અભાગીની
ગુનસેંકી અપનરસી
દોશ લગાકે જીસકે કારણ
કષ્ટ દીયે તુમકો અતી દારૂણ
ક્ષમા કીજીયે સજ્જન ભુષણ
નમ્ર વીનંતી મમ અયસા

આરુદ-ત (૪૭)

રાગ ભુપ તાલ ત્રીતાલ

પ્રીયોત્તમે દૈવ્યગતી કભી વીચીત્ર શુભ અશુભ ભયો
વક્ષાલાલ તીલક લાલ ગલે બીચ માલ લાલ
વધુવર ઉદ્ધહકાલ પ્રાપ્ત જનુ ભયો
વધ્ય પટહનાદકીમી લન વાધ નાદજીમી
લાગત હયે મધુરતીમી મુદીત મન ભયો

(૪૮)

રાગ ભુપ ભરત વાકય તાલ ત્રીતાલ

ભોવીભો સાદર ઠાકર હમ સબ શરન તુમે આયે
કાવ્ય કુસુમસે વીશુદ્ધ મનસે નિરહ મનસે પુજત હયે
કૌશીક ગોત્રજ ગોપાલાત્મજ લઘુ કુતી ગુણીજન માન્યકરે
સો ભક્ત પ્રીય શશીશેખર વરહમકો દીજીયે

આનંદ, આનંદ, આનંદ,
શાન્તી, શાન્તી, શાન્તી,

હીંદી ઉપરથી ગુજરાતી ટ્રાન્સલેશન કરનાર નરહરરાવ ભગવતરાવ

શ્રીમન્મહારાજ શાહુછત્રપતિ સરકાર કરવીર

એમના ખાસ આશ્રય નીચે

શિવરાજ સંગીત મંડળી

ના ઘણાજ વખણાયલા ખેલો.

રા. રા. મણીશંકર ત્રીભોવન ત્રીવેદી કૃત

સંગીત હિન્દી

સિદ્ધ-સંસાર

સંગીત હિન્દી

સંત-સુધન્વા

માલીક—ગો. સ. ટેંબે.